

Motion

1980/81: 144

av Ingvar Svanberg m. fl.

med anledning av proposition 1980/81: 49 om stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m.

Åtgärder för att minska det svenska oljeberoendet är välkomna. I motionerna 1979/80: 2056, 1980 U: 3 och 1980/81: 91 har vi socialdemokrater lämnat en mängd förslag om hur detta beroende skall kunna minska, samtidigt som försörjningstryggheten kan öka. Det gäller bl. a.:

- En rikstäckande plan och ett program för oljeersättning måste snarast utarbetas av regeringen.
- Överläggningar mellan regeringen och kommunerna måste snarast komma till stånd. Vid dessa överläggningar bör diskuteras hur stat och kommun i samverkan kan bidra till ökad trygghet i oljeförsörjningen. Överläggningarna bör också syfta till kommunala program för ersättning av olja med andra bränslen.
- Regeringen bör snarast utarbeta en beredningsplan för en akut oljeförsörjningskris.
- Regeringen bör allvarligt pröva förutsättningarna att förstärka den svenska oljeberedskapen genom att samhället i samverkan, eventuellt i delägarskap med OK, bygger en s. k. katalytisk kracker. Därigenom blir det möjligt att inom landet vidareförädla tunga eldningsolja till lätta oljeprodukter. En sådan anläggning innebär väsentliga förbättringar både av bytesbalans och försörjningstrygghet.
- En plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemiska industrin bör snarast utarbetas.
- En plan för torvutvinning bör presenteras av regeringen.
- För att öka försörjningstryggheten bör regeringen också på allvar försöka anstränga sig för att få direktavtal med bl. a. Norge om olje- och gasleveranser inom ramen för ett utvidgat nordiskt industri- och energipolitiskt arbete.
- Regeringen måste snarast fatta de övergripande beslut som fordras för storstädernas värmeförsörjning. F. n. råder en olycklig handlingsförlamning i storstäderna genom oklarheter om regeringens avsikter. Hetvattenavtappning från de svenska kärnkraftverken skulle enligt energikommisionen kunna användas för att ersätta 27 TWh värme per år. Detta motsvarar 2,5 miljoner ton olja eller ca 10% av vår oljeimport. Om denna möjlighet utnyttjades, skulle vår handelsbalans förbättras med mellan 2 och 3 miljarder kronor per år.
- Regeringen måste snarast presentera förslag till principbeslut om intro-

duktion av metanol och etanol samt fatta beslut om lokalisering av en försöksanläggning för metanol.

○ 1980-talets tillgängliga elkraft kan användas för oljeersättning. Vi utgår ifrån att regeringen tar till vara dessa möjligheter, samtidigt som utvecklingen av de förnybara alternativen forceras.

○ Regeringen bör snarast presentera riktlinjer för den svenska kolanvändningen samt olika åtgärder för att dessa riktlinjer skall kunna bli verklighet. I detta sammanhang är det väsentligt att styrmedel utformas så att utvecklingen av inhemska bränslen stimuleras. Dagens oljeberoende får inte ersättas av ett oacceptabelt kolberoende. Den av regeringen presenterade fonden kan bli ett viktigt instrument i dessa strävanden. Vi återkommer till detta.

○ Ett utvecklingsbolag på energiområdet bör snarast inrättas.

○ Ett upphandlingsbolag för ny energiteknik, där stat och kommun har det dominerande inflytandet, bör bildas.

○ För att underlätta introduktionen av bl. a. direkt solvärme, spillvärme och värmepumpar bör regeringen snarast lämna förslag som leder till att tillkommande vattenburna system, bl. a. i kommunernas fjärrvärmesystem, dimensioneras för s. k. lågtemperatur.

○ Lagstiftningen bör snarast ses över så att introduktionen av ny energiteknik kan underlättas. Samtidigt bör en översyn göras av bl. a. byggnadslagstiftningen, byggnormer samt statliga låne- och bidragsregler för bostadsbyggandet så att dessa regler främjar hushållning och kan öka förutsättningarna för introduktion och användning av förnybara energikällor.

Förslaget om en energifond utarbetades av den s. k. oljeersättningsdelegationen (OED) i rapporten Finansiering av energiteknik för oljeersättning. (Ds I 1979: 17) av den 15 november 1979. Redan i den socialdemokratiska partistyrelsens uttalande inför folkomröstningen konstaterades: "Användningen av nya energikällor stimuleras genom att samhället skapar en utvecklingsfond."

I utvecklingsplanen från linje 2 i folkomröstningen om kärnkraften sades: "En särskild energifond inrättas för finansiering av nya energikällor. Staten underlättar industriella satsningar på ny energiteknik."

När nu regeringen inrättar denna fond är det självklart att vi socialdemokrater inte har några principiella anmärkningar. Ett kraftfullt stöd till investeringar i teknik som kan ersätta olja är en viktig del i den plan och det program för oljeersättning som snarast måste utarbetas. Den av regeringen i proposition 1980/81: 49 föreslagna fonden har en given plats bland de nödvändiga medlen för oljeersättning i ett sådant program. Vi hälsar därför regeringsförslaget med tillfredsställelse, även om vissa förändringar bör göras, för att fonden skall kunna bli ett handlingskraftigt instrument i strävandena att minska landets beroende av olja och bygga ett energisystem som baseras på varaktiga, förnybara och inhemska energikällor.

Samtidigt är det viktigt att understryka att detta förslag isolerat inte

leder till målet om ett kraftigt minskat oljeberoende. Flera åtgärder måste vidtas. Vi har ovan redovisat de socialdemokratiska förslagen.

Allmänna riktlinjer

Vi delar uppfattningen att stödet bör syfta till att stimulera introduktion och kommersialisering av åtgärder som snabbt kan ersätta olja eller spara energi. Objekt som bör stödjas är bl. a.:

- Anläggningar för omvandling och distribution av energi.
- Anläggningar och utrustning för utvinning, bearbetning och hantering av olika energislag, inkl. investeringar i infrastruktur, samt i vissa fall också användning av energi.

Vi delar uppfattningen att den teknik för energiförädling som grundas på utnyttjande av tunga råoljor och restoljor från raffinaderierna bör kunna få stöd. Detsamma gäller stöd till viss nyutvecklad utrustning av demonstrationskaraktär för miljöskyddsåtgärder, t. ex. rökgasavsvavling.

Självfallet skall stödet ges en klar energipolitisk inriktning.

I propositionen sägs (s. 12):

Detta innebär att stöd bör ges till teknik som grundas på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan. Med utgångspunkt i den tidshorisont som bör gälla för stödverksamheten, bör stöd ges till t. ex. teknik som baseras på solenergi, torv, flis, biomassa och kol samt teknik för framställning av syntetiska bränslen. Även större värmepumpar och system för energilagring bör kunna bli aktuella. Till detta kommer teknik som gör det möjligt att på annat sätt spara energi. Vid stödgivningen är det väsentligt att teknik som grundas på inhemska bränslen prioriteras.

Denna formulering kan dock innebära att ett kraftigt stöd kommer att ges till en massiv kolintroduktion vid en tidpunkt då regeringen ännu inte har presenterat riktlinjer för den svenska kolanvändningen.

Kol är f. n. ett lönsamt alternativ både i förhållande till olja och i de flesta fall också i förhållande till inhemska bränslen. Planeringen av oljeersättning i t. ex. kommuner och industri är därför f. n. till övervägande delen inriktad på kol. Därför måste introduktionen av inhemska, förnybara energikällor stimuleras speciellt. Fonden bör medverka till att de företagsekonomiska motiveringarna ökar för användarna att satsa på förnybara, inhemska källor i stället för kol.

När det gäller anläggningar fram till 1985/86 som är aktuella för kol bör därför det ekonomiska stödet främst användas för anläggningar med dyrbara miljövårdsinvesteringar, speciellt av demonstrationskaraktär.

För skogsenergi, torv m. m. gäller att bidrag kan behöva utgå även till investeringar i såväl råvaruutvinning, transportapparat som förädlings- och förbränningsanläggningar.

Dessa allmänna riktlinjer för stödet, vilka syftar till att stimulera förnybara inhemska alternativ, bör riksdagen ge regeringen till känna.

Organisationen

Regeringen föreslår att en kommitté skall tillkallas för att förbereda stödverksamheten, utarbeta närmare anvisningar för stödverksamheten och överväga hur statens industriverks (SIND:s) erfarenheter från den nuvarande bidragsgivningen skall kunna tas till vara. Från den 1 januari 1981 skall kommittén också handha stödverksamheten. Regeringen skriver i proposition 1980/81:49 (s. 31): "Inriktningen bör vara att kommittén avvecklas senast den 31 december 1981".

Vi vill bestämt avvisa denna organisatoriska lösning. I stället bör SIND handha verksamheten.

OED föreslog att SIND skulle administrera den nya stödverksamheten. Samtliga remissinstanser som har uttalat sig om denna fråga tillstyrker OED:s förslag. Statskontoret, DFE och utredningen om myndighetsorganisationen på energiområdet (MOE) framför den självklara uppfattningen att *slutlig ställning* till organisationen bör tas först i samband med att myndighetsorganisationen på energiområdet slutligt utformas.

Vi förutsätter att regeringen under våren 1981 lämnar förslag till ny organisation på energiområdet med anledning av betänkandet från utredningen om myndighetsorganisationen på energiområdet och remissinstansernas synpunkter.

Vi skall med intresse ta del av fondens plats i denna nya organisation.

I väntan på beslut om ny myndighetsorganisation på energiområdet är det viktigt att det nya stödsystemet kan bli ett handlingskraftigt instrument i energipolitiken. Enligt regeringen skall fonden kunna verka redan från den 1 januari 1981, dvs. om drygt en månad. Vi vill understryka betydelsen av att fonden kan verkan från detta datum.

Hos SIND finns både kunskap och organisation. Det skulle allvarligt försämra fondens möjligheter att verka om en ny organisation i stället skulle byggas upp.

Utredningen om myndighetsorganisationen på energiområdet framhåller en viktig aspekt. Antalet tillfälliga kommittéer inom energisektorn är för många.

Att – som regeringen gör – lämna förslag om ytterligare en kommitté med hänvisning till MOE är att grovt missuppfatta huvudtankarna i denna utredning.

I proposition 1980/81:20 (bil. 13) om besparingar inom statsverksamheten m. m. föreslog regeringen att bidragen till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader och processer i huvudsak skulle upphöra den 1 januari 1981. Vi hade inget att erinra emot detta.

I samma proposition nämndes att bidragen till prototyper och demonstrationsanläggningar bör finansieras med medel från en fond för oljeer-

sättning. Detsamma gällde stödet till åtgärder för att få till stånd elproduktion i små vattenkraftverk samt stöd till utbildning och rådgivning i energisparfrågor inom industrin.

Genom dessa förslag kunde 231 milj. kr. sparas i statsbudgeten budgetåret 1981/82 i förhållande till innevarande budgetår.

Alla dessa frågor – som nu bör föras till fondens verksamhet – administreras av SIND. Genom fonden och den nya stödverksamhetens inriktning finns nu möjligheter att inom samma organisation koppla samman t. ex. demonstrationsverksamheten med marknadsintroduktionen. Hos SIND finns den nödvändiga erfarenheten av sådan verksamhet samt kontakterna med aktörerna på marknaden, t. ex. kommuner och industrier. SIND har också ansvaret för att den kommunala energiplaneringen förstärks. Också detta talar för att SIND bör administrera fondens verksamhet.

SIND har redan anmälda ärenden eller aviserade sådana i en mängd som kommer att ställa anspråk på en stor del av fondens resurser under första året, samtidigt som SIND inte beviljas medel till prototyp- och demonstrationsverksamhet från den 1 januari 1981. Därmed är en organisatorisk anknötning till SIND en förutsättning för att fonden skall kunna verka från samma datum.

Detta förord för SIND innebär inte att vi därmed vill föregripa regeringens och riksdagens senare ställningstagande till myndighetsorganisation på energiområdet.

De fackliga organisationerna har också haft allvarliga erinringar emot att en särskild kommitté bildas.

Riksdagen bör ge regeringen till känna att SIND skall handha den nya fondens verksamhet.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs
att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande de allmänna riktlinjerna för stödet.

2. som sin mening ger regeringen till känna att statens industriverk (SIND) skall handha den nya fondens verksamhet.

Stockholm den 19 november 1980

INGVAR SVANBERG (s)

HUGO BENGTSSON (s)

NILS ERIK WÄÄG (s)

LILLY HANSSON (s)

THAGE PETERSON (s)

LENNART PETTERSSON (s)

RUNE JONSSON (s)

INGVAR CARLSSON (s)

WIVI-ANNE RADESJÖ (s)

SIVERT ANDERSSON (s)

BIRGITTA JOHANSSON (s)

STURE THUN (s)

GUNNAR NILSSON (s)

KARL-ERIK HÄLL (s)